

UTFLYKTSGUIDE: Jurunvárátj

Höjd 895 m ö.h. WGS84 66°46'45.3"N 16°3'24.1"E SWEREF99 TM (NORD, ÖST) 7407167, 546490

Vill du vandra på kallfjället över dagen? Stiga rätt ut på en led med mossor, fjällblomster och bäckar med fiskt vatten? Välkommen till Guoledis och ta sikte på Jurunvárátj!

Färdbeskrivning: 12,9 mil från Arjeplog efter Silvervägen, E95. Parkering finns i anslutning till vandringens början. Med Länstrafikens buss kan man åka till Sandvikens fjällgård. Därefter är det 16 km till startpunkten.

Avstånd till toppen: ca 7 km.

Svårighetsgrad: Lätt och medelsvår.

Stig: De första ca 5 km finns det en stig. Därefter är det fri vandring ca 2 km.

Utrustning: Tag med karta, kompass och / eller GPS. Vädret kan vara ombytligt, inte minst kan dimma försvåra sikten. Kängor eller stövlar rekommenderas. Gärna extra varm jacka. Vissa korta sträckor kan vara vattenrika. **Skydd:** Finns inget på toppen. Fin raststuga finns däremot i dalgången Seldutvágge vid älven. Stugan är till för tillfälliga raster och har plats för 10 personer. På platsen finns kamin, ved och dass. Du får bara övernatta vid nödsituationer. Vid startpunkten finns det vindskydd och toalett.

Vatten: Drickbart.

Djur: Renar kan ses ströva omkring. Räv, hare, och smådjur som lämmel och möss. I ytterst sällsynta fall järv, lo och björn.

Fåglar: Ljungpipare, ripa, fjällabb, fjällpipa är mest vanliga. Bland rovfåglar kan det vara möjligt se havsörn, kungörn, pilgrimsfalk, stenfalk och jaktfalk. Men det gäller att ha litet extra tid och hålla sig stilla. Ta gärna med en kikare.

Övrigt: Leden är början på en längre sträckning som tar dig till sjön Mávasjávrr, sammanlagt 29 km.

Mer om leden: www.naturkartan.se

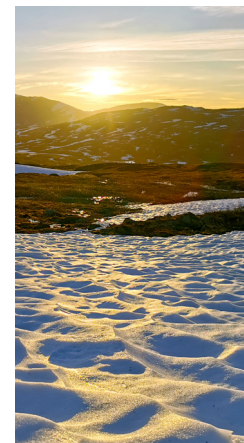

Raststuga vid Selduttjåhkå.

Glaciärisvatten. Från toppen av Jurunvárátj kan man blicka ned på den kraftfulla älven från Jurunjávrr som förbinds med andra sjöar. Ikkesjávrrer hör till de större. Ibland skiftar vattnets färg i grönt vilket ofta hör ihop med glaciärer. Den här vandringen sker ovanför trädgånsen med start på 723 m ö.h. De gröna områdena på kartan vinner allt större terräng. Gränsen till fjälltundran sammanfaller i stort sett med trädgränsen som ligger på närmare 900 m ö.h. i de södra fjällen och på omkring 600 m ö.h. i de nordvästra delarna av fjällkedjan. För de som vistas mycket i fjällen är det ingen nyhet att nedsmältningen av is och snö har ökat. Växtligheten förändras och man brukar prata om en "förbuskning". Flera värmeälskande djurarter sprids norrut, som till exempel rådjur. Sedan nittio-talets början har en tydlig uppvärmning ägt rum jämfört med normalperioden 1961–1990.

Jurunvárátj – en topp med vida vyer i sällskap med många växter, som här, lappspira.

Snö och is. Den här bilden är tagen den 29 juni, men eftersom snön kan vara fast går det oftast utmärkt att vandra på den. Snön ligger dessutom fläckvis, vilket alltså inte hindrar att man vandrar här. Jurunvárátj ligger 25 km norr om Polcirkeln, men den starkt närvarande solen sommartid – dygnet runt – gör att växtligheten fullständigt exploderar. Under juni och juli tar atmosfären norr om polcirkeln emot mer solenergi än de flesta andra platser på jorden – om inte molnen skymmer, förstås. Allt blir till en spännande kontrast: Snö, is och växtlighet.

Läs mer här om : www.smhi.se ("Norra polcirkeln soligast i världen")

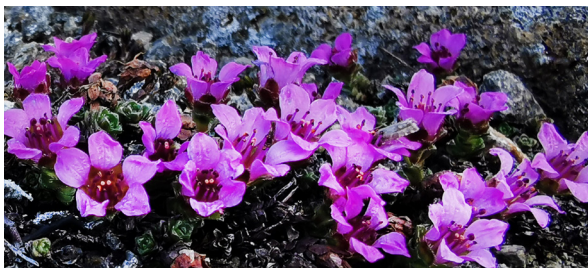

Bäckpärlormorfjäril, en ovanlig art. 2016.

Kolla in fjärilar! I Sverige finns mer än hundra olika arter av dagfjärilar och självklart även i fjällen. För att få syn på dem är det viktigt att gå ut vid rätt tillfälle; helst en solig och varm dag och under första delen av juli.

I EU:s art- och habitatdirektiv finns listor på arter som medlemsländerna är skyldiga att övervaka. Här finns bland annat tolv svenska fjärilsarter, varav tre tillhör fjällarterna: Högnordisk blåvinge, dvärgpärlormorfjäril och fjällsilversmygare. Högnordisk blåvinge förekommer på kalkhaltig mark då larvens värdväxt, purpurbräcka, är kalkgynnad. I Arjeplogsfjällen har ett femtiotal arter av fjärilar hittats.

Läs mer här: Föreningen fjärilar i Pite lappmark www.ffpl.weebly.com
Svenska dagfjärilar och nattfjärilar www.lepidoptera.se

Purpurbräcka (*Saxifraga oppositifolia*).

Vy en kilometer efter starten vid Guoledis med sikte på Jurunvärátj. Bilden är från 23 juli och snöfläckar ligger kvar här och var. Området är rikt på fornlämningar som framför allt Silvermuseets arkeologer inventerat såsom visten, hädar, förvar (oftas gropar) och sk stalotomter.

Namn och bergskedja. Vad betyder Jurunvärátj? Efterleden är inte svårt, *várátj* betyder ju litet berg, men sedan blir det antaganden. Namnet *jurun* är upptecknat 1934 i ortnamnsregistret med tillägget *járrom* som betyder vattenvirvel. Senare språkforskare menar att det har med ordet *juru* att göra som står för "starkt dån, buller, dunder" (enl. Björn Collinder 1964) och skulle därmed kunna anspela på ljudet från den livliga Seldutjåhkå. Vandringen till toppen sker på bergskedjan Skanderna. Det är den yngsta bergskedjebildningen i Sveriges berggrund som inträffade för omkring 510–400 miljoner

år sedan. Då fick bergarterna i den skandinaviska fjällkedjan sin nuvarande utformning. Det är en 170 mil lång kedja av fjäll som idag utgör ungefärlig gräns mellan Norge och Sverige. Bergskedjan har varit befolkad ända sedan inlandsisen drog sig tillbaka för ungefär 10 000 år sedan. De första invånarna levde huvudsakligen av jakt på ren, andra vilda djur och fiske. Ca 25 km nordost om toppen av Jurunvärátj hittades våren 2013 hällmålningar nära stranden vid Gaskávrrre. Den färg som använts är rödockra. De geometriska motiven kan dateras till perioden c a 4 000 till 3 000 f. Kr.

Vad innebär allemansrätten?

Den unika allemansrättens grundregel är **inte störa – inte förstöra**. Här något att tänka på:

- Du får vandra nästan överallt förutom på tomter, planteringar och vid bostadshus.
- Du får ta nedfallna kottar och löst liggande pinnar och grenar på marken som ved till elden. Men det är inte tillåtet att hugga eller såga ner träd eller buskar, eller att ta ris, grenar eller näver från levande träd. Det är heller inte tillåtet att använda vindfallen som ved.
- Du får inte jaga, störa, fånga eller skada djur, ungar, bon eller ägg. Hundar får inte vara lösa tiden 1 mars till 20 augusti när djuren har ungar. Även annan tid på året måste hunden hållas under sådan tillsyn att den hindras från att förfölja vilt och ren.
- I Arjeplogs fjäll och skogar behövs särskild hänsyn tas till renskötseln. Upplev renarna på avstånd. Respektera renskötarnas arbetsplatser och privatliv vid visten och renhagar. Om du hamnar i en renflyttning håll dig undan och gör så lite väsen av dig som möjligt tills hjorden passerat.
- Du får fritt plocka vilda blommor, bär och svamp. Kolla först vilka växter som är fridlysta. I reservat eller nationalpark gäller särskilda bestämmelser. Att knacka loss sten ur berg eller hugga in sitt namn i berghällar är inte tillåtet. Enstaka mindre lösa stenar kan man plocka med sig.
- Ser du skräp i naturen – ta gärna med det, om det är möjligt!

Källa: www.naturvardsverket.se. Ladda gärna ned skriften: "Fridlysta växter och djur i Sverige" (2012).

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av Europas allra mest värdefulla naturområden. I Arjeplogs kommun finns 22 områden däribland Akkelis, Björknäs, Daita, Granberget, Hornavan-Sävvaure, Laisdalen, Laisälven, Långsjön-Gåbrek, Märkberget, Nimtek, Pieljekaise, Piteälven, Rakåive, Ramanj, Ståkke-Bårgå, Sulitelma, Tjeggelvas, Tjålmejaure,